

مشرف الدین مصلح بن عبدالله سعدی شیرازی از : گلستان سعدی

۱

پادشاهی با غلام عجمی در کشتی نشسته بود. غلام دیگر باره دریا ندیده بود و محنت کشتی نیازموده. گریه و زاری آغاز نهاد و لرزه بر اندامش افتاد. چندانکه ملاطفت کردند، آرام نگرفت. ملک را عیش از او منغض شد. و هیچ چاره ندانستند. حکیمی در آن کشتی بود. ملک را گفت اگر خواهی، من او را بقسمی خاموش گردانم. ملک گفت: غایت لطف و کرم باشد. حکیم فرمود، غلام را بدریا انداختند و چند نوبت غوطه خورد. پس مویش بگرفتند و بنزدیک کشتی آوردند. دست در سکان کشتی درآویخت و بیرون آمد و بگوشه‌ی قرار گرفت. ملک را عجب آمد که: در این چه حکمت بود؟ گفت: غلام در اول محنت غرق شدن نچشیده بود، قدر سلامت کشتی نمیدانست. و همچنین قدر عافیت کسی داند، که به مصیبتی گرفتار آید.

۲

درویشی مستجاب الدعوه در بغداد پدید آمد. حجاج ابن یوسف را خبر کردند. وی را بخواند و گفت: مرا دعایی بخیر کن! گفت: خدایا جانش بستان! گفت: از بهر خدا، این چه دعا بود؟ گفت: این دعای خیر است ترا (تورا) و جمله‌ی مسلمانان را.

مولانا شرفالدین دامغانی بر در مسجدی می‌گذشت . خادم مسجد سگی را در مسجد پیچیده بود و می‌زد ، سگ فریاد می‌کرد . مولانا در مسجد بگشاد ، سگ به در جست . خادم با مولانا عتاب کرد . مولانا گفت : ای یار معذور دار ، سگ عقل ندارد ؛ از بی عقلی در مسجد می‌آید . ما که عقل داریم هرگز ما را در مسجد می‌بینید ؟

لولی ای با پسر خود ماجرا می‌کرد که : تو هیچ کاری نمی‌کنی و عمر در بطلالت به سر می‌بری . چند با تو گویم که : معلق زدن بیاموز و سگ از چنبر جهانیدن و رسنبازی تعلم کن ، تا از عمر خود برخوردار شوی . اگر از من نمی‌شنوی ، به خدا ترا در مدرسه اندازم ، تا آن علم مرده ریگ ایشان بیاموزی و دانشمند شوی و تا زنده باشی در مذلت و فلاکت و ادبار بمانی و یک جو از هیچ جا حاصل نتوانی کرد .

اتابک سلغر شاه قصب مصری به مجدالدین داد ؛ چند جای " لاله الا الله " بدان نقش کرده بودند ، مگر نیمداشت بود ، او را خوش نیامد . یکی از حاضرین پرسید که : چونست که " محمد رسول الله " نوشته اند ؟ گفت : این را پیش از محمد رسول الله بافته اند .

سلطان محمود را در حالت گرسنگی بادنجان بورانی پیش آوردند ،
 خوشش آمد گفت : بادنجان طعامی است خوش . ندیمی در مدح
 بادنجان فصلی پرداخت . چون سیر شد گفت : بادنجان سخت مضر
 چیزی است . ندیم باز در مضرت بادنجان مبالغتی تمام کرد .
 سلطان گفت : ای مردک ! نه این زمان مدحش می گفتی ؟ گفت : من
 ندیم توام نه ندیم بادنجان . مرا چیزی باید گفت که ترا خوش آید
 نه بادنجان را .

طالب علمی مدتی پیش مولانا مجدالدین درس می خواند و فهم نمی کرد .
 مولانا شرم داشت که او را منع کند . روزی چون کتاب بگشاد ، نوشته بود
 که : " قال بهزین حکیم " . او به تصحیف می خواند : " به زین چکنم ؟ "
 مولانا برنجید ، گفت : به زین آن کنی که کتاب در هم زنی و بروی ، بیهوده
 در دسر ما و خود ندهی .

لطایفی از عبید زاکانی

۱

واعضی بر سر منبر می‌گفت: هر گاه بنده‌ای مست میرد، مست دفن شود
و مست سر از گور بر آرد. خراسانی در پای منبر بود، گفت: به خدا آن
شرابیست که یک شیشه‌ی آن به صد دینار می‌ارزد.

۲

شخصی خانه به کرایه گرفته بود. چوبهای سقفش بسیار صدا می‌کرد.
به خداوند خانه از بهر مرمت آن سخن بگشاد؛ پاسخ داد که: چوبهای
سقف ذکر خداوند می‌کنند. گفت: نیکست، اما می‌ترسم این ذکر منجر
به سجده شود.

۳

درویشی گیوه در پا نماز می‌گذارد. دزدی طمع در گیوه‌ی او بست،
گفت: "با گیوه نماز نباشد." درویش دریافت و گفت: اگر نماز نباشد،
گیوه باشد.

یکی از ملوک بی انصاف پارسایی را پرسید که : از همه عبادتها کدام فاضل تر ؟
گفت : ترا خواب نیمروز ، تا در آن یک نفس خلق را نیازی .

آورده اند که انوشیروان عادل در شکارگاهی صید کباب میکرد . نمک نبود .
غلامی به روستا فرستاد ، تا نمک آرد . و بفرمود که نمک به قیمت بستان تا
رسمی نشود و ده خراب نگردهد . گفتند : از این قدر چه خلل آید ؟
گفت : بنیاد ظلم اول در جهان اندکی بوده است . هر که آمد بر او مزیدی
کرد ، تا بدین (به این) غایت رسید .

یاد دارم ، که در عهد طفولیت متعبد بودم و شب خیز و مولع زهد و پرهیز .
شبی در خدمت پدر نشسته بودم ، و همه شب دیده بر هم نبسته و
مصحف عزیز در کنار گرفته و طایفه گرد ما خفته .
پدر را گفتم : از اینان یکی سر برنمیدارد ، که دوگانه بدرگاه خداوند یگانه
بگذارد . چنان خود را بخواب غفلت برده اند ، که گویی ، مرده اند .
گفت : ای جان پدر ، تو نیز اگر بخفتی ، به که در پوستین خلق افتی .

عابدی را گویند، که شبی ده من طعام خوردی، و تا صبح نخفتی، و ختم قرآن کردی. صاحب‌دلی بشنید و گفت: اگر نیم نانی بخوردی و بخفتی، فاضلتر از این بودی.

روزی به جهل جوانی بانگ بر مادر پیر زدم. دل آزرده به کنجی بنشست و گریان همی گفت: مگر خردی ات فراموش کردی که درشتی میکنی؟

Sklave	غلام
Schiff	کشتی
Mal	بار = باره
Leid, Unannehmlichkeit	محنت
erfahren	آزمودن
weinen und jammern	گریه و زاری
beginnen	آغاز نهادن / کردن
Zittern, Schüttelfrost	لرز
Körper	اندام
Er wurde von Angst gepackt.	لرزه بر اندامش افتاد
So sehr	چندانکه
Freundlichkeit erweisen, lieblosen	ملاطفت کردن
sich beruhigen	آرام گرفتن
König	ملک (ملوک)
Vergnügen, hier: Laune	عیش

لطایفی از کتاب "لطایف الطوائف" نوشته ی : مولانا فخرالدین علی صفی

پادشاهی ندیم خود را گفت : نام ابلهان این شهر را بنویس . ندیم گفت : شرط کن که نام هر کس نویسم مرا بدان عتاب و سیاست نکنی ، گفت : نکنم . اول نام پادشاه نوشت . پادشاه گفت : اگر ابلهی را بر من ثابت نکنی ترا سیاست کنم . ندیم گفت : تو براتی به صد هزار دینار به فلان نوکر دادی که به فلان دیار دور دست رود و آن وجه را نقد کرده بیاورد . گفت : بلی چنین است . گفت : من او را می شناسم که درین دیار نه ملک دارد و نه زنی و نه فرزندی . اگر آن وجه را به دست آرد و سر در عالم نهد و به قلمرو پادشاهی دیگر رود که ترا در ملک او مجال تصرف نباشد چه می گویی ؟ پادشاه گفت : اگر او از ما روی گردان نشود و آن وجه را بالتمام بیاورد تو چه می گویی ؟ گفت : آن زمان نام پادشاهرا بر تراشم و نام او را نویسم .

۲

سپاهی ای از میدان جهاد می گریخت ، گفتند : کجا می روی ای نامرد ؟ گفت . آن خوشتر دارم که گویند فلان بگریخت "لعنت الله" از آنکه گویند فلان کشته شد "رحمه الله" .

۳

درویشی بی سر و پا خواجه ای را گفت : اگر من بر در سرای تو بمیرم با من چه کنی ؟ گفت : ترا کفن کنم و به گور سپارم . گفت . امروز به زندگی مرا پیراهنی پوشان و چون بمیرم بی کفن به خاک سپار . خواجه بخندید و او را پیراهنی بخشید .

schlafen	خفتن = خوابیدن
das Haupt erhaben	سر برداشتن
Morgengebet	دوگانه
Türschwelle, Palast	درگاه
Einzig, eins	یگانه
Gebete verrichten	نماز گذاشتن
Nachlässigkeit, Sorglosigkeit	غفلت
als ob	گویی
Pelz	پوستین
Menschen, Leute	خلق
fallen	افتادن < افت >
unter jmds. Rücken fallen	در پوستین کسی افتادن
Fromm	عابد
Maßeinheit-3 kg	من
Speise	طعام
den ganzen Koran lesen	ختم قرآن کردن
Verständiger, Weise	صاحب‌دل
halbes Brot	نیم نان
Torheit, Nichtwissendheit	جهل
anschreien	بانگ زدن
gekränkt	دل آزرده
Winkel	کنج
weinend	گریان
Kindeszeit	خردی
vergessen	فراموش کردن
grob sein	درشتی کردن

Fromm	پارسا
Gebet	عبادت
ausgezeichnet, hervorragend	فاضل
Mittagsschlaf	خواب نیمروز
Atem(zug), Augenblick	نفس
quälen, kränken	آزردن
Jagdrevier, Jagdgebiet	شکارگاه
Beute, Jagd	صید
Braten, grillen	کباب کردن
Salz	نمک
Brauch	رسم
Menge, Maß	قدر
Schaden	خلل
Ursprung	بنیاد
hinzufügen	مزید کردن
höchste Stufe, äußerst	غایت
Zeit	عهد
Kindheit	طفولیت
Fromm	متعبد
zum Nachtgebet wachend	شبخیز
gierig, einer Sache ergeben	مولع
Askese, Frömmigkeit	زهد
Enthaltsamkeit	پرهیز
Dienst	خدمت
Auge	دیده
schlissen	برهم بستن
Koran	مصحف
Verehrt, geschätzt	عزیز
Menschenmenge, Stamm	طایفه
Kreis, ringsum	گرد

getrübt werden	منغص شدن
Ausweg, Abhilfe	چاره
Weiser	حکیم
Art, Weise	قسم
zum Schweigen bringen	خاموش گرداندن
äußerste	غایت
Güte, Anmut, Freundlichkeit	لطف
Edelmut	کرم
Mal	نوبت
senken, (unter)tauchen	غوطه خوردن
Steuerruder	سکان
sich klammern	در آویختن
Ecke, Winkel	گوشه
Sich wundern/erstaunen	عجب آمدن
Weisheit	حکمت
untergehen	غرق شدن
kosten	چشیدن
Wert	قدر
Gesundheit	عافیت
Unglück, Übel	مصیبت
in Schwierigkeiten geraten/verwickelt werden	گرفتار آمدن
jemand, dessen Gebete erhöht wird.	مستجاب الدعوه
zum Vorschein kommen/erscheinen	پدید آمدن
jmdn. rufen/holen lassen	خواندن (کسی را)
Gebete verrichten	دعا کردن
Wohlergehen	خیر
nehmen	ستاندن < ستان >
um Gottes Willen	از بهر خدا
alle	جمله
Gerechtigkeit, Gewissenhaftigkeit	انصاف

قزوینی را پسر در چاه افتاد. گفت: بابا جان جایی مرو تا من بروم رسن
بیاورم و ترا بیرون کشم.

شخصی دعوی خدایی می کرد او را پیش خلیفه بردند. او را گفت: پارسال
اینجا یکی دعوی پیغمبری می کرد، او را بکشتند. گفت: نیک کردند که
او را من نفرستاده بودم.

صوفی ای را گفتند: جُبه خویش بفروش. گفت: اگر صیاد دام خود فروشد
به چیز صید کند؟

لطایفی از کلیات عبید زاکانی

Anekdote	laṭāyef (Pl. von	لطایف (لطیفه
gesammelte Werke	koliyyāt	کلیات
Prediger	wā'ez	واعظ
Kanzel in der Moschee	membar	منبر
Diener	bande	بنده
betrunken	mast	مست
Beerdigung, Bestattung	dafn	دَفْنُ
Grab	gūr	گور
aufstehen (er-)wachen	sar bar āwardan	سر بر آوردن
Khorassaner	xorāsanī	خراسانی
anwesend sein	dar pāy... bū-dan	در پای ... بودن
bei Gott	be xodā...	به خدا...
Flasche	šīše	شیشه
Wert besitzen, kosten	arz-īdan	ارزیدن
mieten	be krāye geref-tan	به کرایه گرفتن
Decke	saqf	سقف
Besitzer; Eigentümer	xodā-wand	خداوند
wegen..., bezüglich	az bahre...	از بهر ...
Reparatur	marammat	مرمت
ein Gespräch führen	soxan-g.	سخن گشادن
(Rel) Beschwörungsformeln, Wiederholung der göttlichen Namen u. Epitheta	zēkr	ذکر
führen zu	mongar-š.	منجر شدن
Verneigung bis zur Erde (beim Gebet)	sağde	سجده
Sandale	gīwe	گیوه
beten, ein Gebet verrichten	namāz-g.	نماز گذاشتن
(etw.) heftig begehren	ṭama'-b. (dar čīz-ī)	طمع بستن
bemerken; begreifen	dar-yāf-tan	دریافتن
Eig	Maulānā Šaraf-ed-Dīn Dāmġānī	مولانا شرف الدین دامغانی
vorbeigehen an...	gozaš-tan bar...	گذشتن بر ...
Diener	xādem	خادم
einsperren	pīčī-dan	پیچیدن
(hier:) bellen	faryād-k.	فریاد کردن
öffnen	gošū-dan	گشودن

springen, enteilen (jmdn.) tadeln, rügen	ǰas-tan= ǰah-īdan ‘etāb-k. (ba kas-i)	جستن = جریدن عتاب کردن (یا کسی)
entschuldigen	ma‘zūr-d.	معذور داشتن
Verstand	‘aql	عقل
(singer, spielender, tanzender) Ziegeuner/lūlī		لولی
streiten, zanken	māǰarā-k.	ماجرا کردن
Leben	‘omr	عمر
Faulheit, Trägheit	beṭālat	بطالت
verbringen	be sar-b.	به سر بردن
wie oft... ?	čand	چند
sich in der Luft überschlagen	mo‘allaq-z.	معلق زدن
Reifen, Band	čambar	چنبر
springen lassen	ǰahān-īdan	جهانیدن
Seiltänzeri	rasan-b.	رسنیازی
lernen	ta‘allom-k.	تعلم کردن
(aus etw.) Nutzen ziehen	bar xordār-š (az čīz-i)	بر خوردار شدن (از چیزی)
werfen	andāx-tan	انداختن
nutzlos, untauglich/Erbe	morde-rīg	مرده ریگ
Demütigung, Erniedrigung	mazallat	مذلت
Not, Unglück	falakat	فلاکت
Unglück	edbār	ادبار
Gerste	ǰau	جو
ernten	hāṣel-k.	حاصل کردن
Eig	Atābak Salǰar-Šāh	اتابک سلغر شاه
Eig	Maǰd-ed-Dīn	مجدالدین
keine Gottheit außer Gott	lā ilaha illā Allāh	لااله الا الله
mit Gold und Silber besticktes Leinen/	qaṣab	قصب
zeichnen, abbilden	naqš-k.	نقش کردن
zufällig	magar	مگر
gebraucht, alt	nīm-dāšt	نیمداشت
gefallen	xoš-ā.	خوش آمدن
Anwesenden	haẓerīn	حاضرین
Muhammad ist der Gesandter Gottes	Muhammad rasūl Allāh	محمد رسول الله
Weben	bāftan	بافتن

Eig	Soltān-Mahmūd	سلطان محمود
Hunger	Gorosneg-ī	گرسنگی
Aubergine	bādenġān	بادنجان
Gericht aus Spinat, Aubergine, Joghurt u. gekochter Sauermilich	būran-ī	بورانی
servieren	pīš-ā.	پیش آوردن
Vertrauter	nadīm	ندیم
Speise	ṭa'ām	طعام
Lob	madḥ	مدح
Kapitel	faṣl	فصل
vortragen, erklären	pardāx-tan	پرداختن
satt werden	sīr-š.	سیر شدن
schädlich	možerr	مضر
übertreiben	mobāleġat-k.	مبالغت کردن
Schüler, Student	ṭālebe-'elm	طالب علم
Eig	Maulānā Maġd-ed-Dīn	مولانا مجد الدین
begreifen, verstehen	fahm-k.	فهم کردن
sich schämen	šarm-d.	شرم داشتن
verboten	man'-k.	منع کردن
öffnen	goša-dan	گشادن
... sagte	qāla	قال
Eig	Behzīn	بهزین
die diakretischen Punkte falsch lesen	be taṣḥīf x.	به تصحیف خواندن
besser (Komp.)	beh	به
übelnehmen, betrübt werden	zīn= az īn	زین = از این
zuschlagen	rang-īdan	رنجیدن
vergeblich	dar ham-z.	درهم زدن
belästigen	bī-hūde	بیهوده
Brunnen	darde sar-d.	دردسردادن
Seil, Strick	čāh	چاه
herausholen	rasan	رسن
Stamm, Volk	bīrūn-k.	بیرون کشیدن
	tawāyef (Pl. v.)	طوائف (طایفه)
dumm; blöd	ablah	ابله
(hier:) versprechen	šarṭ-k.	شرط کردن
bestrafen; tadeln, rügen	'eṭāb-k.	عتاب کردن

bestrafen	siyāsāt-k.	سیاست کردن
beweisen, nachweisen	šābet-k.	ثابت کردن
Geldüberweisung	barāt	برات
Diener	naukar	نوکر
Gebiet, Region	diyār	دیار
weit; entlegen	dūr-dast	دوردست
Summe	wāgh	وجه
zu Geld machen, <i>einlösen</i>	naqd-k.	نقد کردن
Landbesitz, Gut	melk	ملک
beschaffen, erhalten	be dast-ā.	به دست آوردن
sich aus dem Staub machen	sar dar ʿālam -n.	سر در عالم نهادن
Machtbereich	qalam-rau	قلمرو
Möglichkeit, Gelegenheit	mağāl	مجال
Einflußnahme	tašarrof	تصرف
sich (von jmdm.) abwenden	rūy-gardān -š. (az kas-ī)	روی گردان شدن (از کسی)
in voller Höhe	bettamām	بالتمام
ausradieren	bar-tarāšī-dan	بر تراشیدن
Soldat	sepāh-ī	سپاهی
heiliger Krieg	ğehād	جهاد
weglaufen	gorīx-tan	گریختن
Feigling, Schuft	nā-mard	نامرد
Gottes Fluch über ihn!	laʿana-hu-llāh(o)	لعنه الله
Gott erbarme sich seiner	raḥīma-hu-llāh(o)	رحمه الله
armselig	bī-sar-o-pā	بی سر و پا
Haus	sarā	سرا
Leichentuch	kafan	کفن
begraben, beerdigen	be gūr-sapor-dan	به گور سپردن
Hemd	pīrahān	پیراهن
ankleiden	puš-āndan	پوشاندن
beisetzen, beerdigen	be xāk-sapor-dan	به خاک سپردن
Behaupten, Forderungen stellen		دعوی کردن
Weites Obergewand		جبه
Jäger		صیاد
Falle, Netz		دام
jagen		صید کردن